

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ВИХОВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Значні зміни в освітньому просторі ставлять нові вимоги до підготовки спеціаліста нової формації, його професійної компетентності, яка включає в себе володіння необхідними професійними знаннями, вміннями, навичками, професійну направленість (мотивація, інтереси, бажання) та наявність соціально та професійно необхідних особистісних якостей, які дадуть можливість успішно виконувати свої професійні функції. Важливу роль у фаховій підготовці відіграє досконале володіння іноземними мовами та наявність особистісних якостей необхідних для повноцінного міжкультурного спілкування, налагодження стосунків та взаємопорозуміння з представниками інших культур, діловими іноземними партнерами, уміння згладжувати та уникати міжкультурних конфліктів, що набуває актуальності у зв'язку з розширенням економічних, політичних, освітніх та культурних кордонів. Такі контакти являють собою «діалог культур», який не може бути успішним без міжкультурного взаєморозуміння, наявності міжкультурної толерантності, яка полягає в бажанні встановлювати міжкультурні контакти на толерантній основі задля культурного взаємозбагачення, здатності знаходити спільну мову з представниками інших культур, стримувати себе, з повагою ставитися до мовних, культурних відмінностей співрозмовника.

Формування іншомовної професійної компетентності майбутнього спеціаліста в своїх працях розглядали А.С. Андрієнко [1], О.Ю. Іскандарова [2], О.В. Клименко [3], О.С. Кривцова [4], Л.І. Морська [5] та ін.

Знання іноземних мов розглядають як компонент загальної культури особистості, завдяки якому вона долучається до світової культури. В мові відбивається історія народу, його культура, цінності, традиції і т.п. Іноземна мова виступає засобом спілкування, отримання інформації, взаємозбагачення, міжнародної співпраці, засобом збереження, розповсюдження та розвитку світової культури.

В даний час викладання іноземної мови неможливе без вивчення основних особливостей і характеристик, які притаманні різним культурам, оскільки саме вони визначають особливості спілкування іноземною мовою.

Відомо, що чудові лінгвістичні знання фахівців не гарантують ефективності міжкультурного спілкування, в той час як екстралінгвістичні стають все більш значущими. Мовні помилки, як правило, «пробачають легко й поблажливо, а культурні не вибачають ніколи» (С.Г. Тер-Мінасова). Мовний бар'єр є більш очевидним, але він менш небезпечний, в свою чергу, культурний – невидимий і його усвідомлюють тільки в момент конфлікту [7].

Під час міжкультурного спілкування ситуація ускладнюється й тим, що відсутність знань про особливості тієї чи іншої культури сприймається як недолік професіоналізму ділового партнера.

У зв'язку з цим сучасна політика в галузі мовної освіти диктує необхідність

формувати у студента новий світогляд, готовність і здатність жити і працювати в мінливому світі, успішно здійснювати різні форми спілкування з представниками інших культур, використовуючи мову як основний засіб взаємодії.

Вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням передбачає оволодіння не лише вмінням здійснювати професійне спілкування в усній та письмовій формі, оволодіння професійно-орієнтованою лексикою та новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела, а також формування соціокультурної компетентності, яка є однією із цілей навчання англійської мови за професійним спрямуванням у ВНЗ і передбачає: набуття студентами знань про інші культури; пізнання студентами самих себе як представників етнокультури; навчання студентів найбільш продуктивним способом взаємодії один з одним, навчання у співпраці, що дозволяє застосувати особистісно-орієнтований підхід у викладанні іноземних мов; стимулювання до вирішення потенційних проблем, що виникають в процесі міжкультурної комунікації на основі культурознавчого матеріалу, що сприяє осмисленню культурологічних особливостей; розвиток навичок спонтанної мови через призму міжкультурної компетентності.

Кожен розділ програми повинен передбачати набір різних методів, форм та засобів, які допомагають формувати у студентів комплексні навички читання, говоріння, аудіювання та письма. Цьому сприяє використання кооперативно-інтерактивних технологій, зокрема:

1. Читання у підгрупах. Навчальна група поділяється на підгрупи по 3-4 студента в кожній. Викладач розміщує примірники тексту в різних частинах дошки. В кожній підгрупі обирається секретар. Кожен учасник отримує картку з реченням, яке містить варіанти відповідей. По черзі кожен з учасників підходить до дошки і шукає правильну відповідь, яку повідомляє секретарю. На основі цих відповідей група складає повідомлення. Перемагає та підгрупа, яка написала найбільш наближене до оригіналу тексту повідомлення.

2. Аудіювання в парах. Викладач ознайомлює із запитаннями до аудіотексту, ділить студентів на пари, де один студент із пари переписує першу половину запитань, а інший – другу. Звучить перша частина тексту, яку слухає і занотовує інформацію лише студент, який переписав першу половину запитань, те саме відбувається і з другою половиною аудіотексту, яку слухає другий учасник пари. Після чого обидва учасники переказують один одному отриману інформацію.

3. Письмо у підгрупах. Навчальна група поділяється на підгрупи по 4 студента в кожній. Викладач розміщує примірники диктанту в різних частинах дошки. Кожен учасник по черзі підходить до дошки. Його завдання запам'ятати речення, повернутися до групи і продиктувати його студентам. По закінченню відведеного часу, студенти перевіряють кількість речень, правопис і зачитують текст. Перемагає та підгрупа, яка написала найбільшу кількість речень з найменшою кількістю помилок.

4. Одночасне говоріння. Використовується прийом «Карусель», в якому учасники утворюють внутрішнє і зовнішнє коло, розміщуються таким чином, щоб опинитися обличчям до партнера навпроти. За сигналом викладача студенти повідомляють по черзі один одному отриману на картках інформацію, для удосконалення навичок монологічного мовлення, або ставлять один одному запитання і відповідають на них за запропонованою темою, для відпрацювання навичок діалогічного мовлення. За сигналом студенти припиняють розмову і

учасники внутрішнього кола просуються вправо, а зовнішнього – вліво. Робота триває до тих пір поки не повернуться до того учасника з якого почалася взаємодія [6].

Слід зазначити, що студентам варто пропонувати матеріали, які містять не лише інформацію за професійним спрямуванням, але й ті що відображають культурні аспекти англосовних країн, варто робити спробу представити і обговорити деякі особливості інших культур і, отже, зробити крок у розумінні й оцінці культурного розмаїття світу.

Для формування навичок міжкультурної комунікації ми пропонуємо використовувати такі методи навчання:

– «Культурні відмінності». Суть методу полягає в тому, що студенти отримують інформацію з певного розділу культури країни мова, якої вивчається. За описом слідує завдання, метою яких є порівняння описаних аспектів іноземної культури з рідною.

– «Культурні підстановки». Студентам пропонують невеликі описи певної міжкультурної взаємодії, що відбувається між представниками рідної та іноземної культури. Після опису студентам пропонуються чотири можливих варіанти поведінки, дій чи висловлювання учасників ситуації. Студенти вирішують, який із запропонованих варіантів інтерпретації є вірним. Рішення аргументується і обговорюється в групі.

– «Культурна проблема». Даний метод є варіантом попереднього методу, але на відміну від нього студентам не пропонуються варіанти для вибору рішення. Студентам необхідно самостійно сформулювати вихід із ситуації й аргументувати його.

– «Міні-постановка». Метод являє собою невелику сценку, що складається з 2-3 актів і яка ілюструє непорозуміння між представниками різних культур. По завершенню кожної сценки пояснюється, що відбулося насправді і що вони зробили неправильно.

– «Метод ситуацій». Суть методу полягає в тому, що студенти розігрують ситуації з життя іноземців.

– «Культурні картинки». Студентам пропонують картинки, на яких зображене непорозуміння, що виникло при зіткненні культур. Намальовані картинки описуються і обговорюються студентами. Потім читається пояснення того, що відбувається і його можлива причина.

– «Різноманітність культур». Студенти отримують завдання організувати якийсь захід, на якому будуть присутні представники певної культури. Студенти повинні вести себе відповідно до її етикету.

Для формування міжкультурної компетентності ефективним є використання рольових ігор, методу проєктів, заповнення таблиць, що дозволяє порівняти деякі аспекти рідної культури з іншими та сприяє розвитку міжкультурного взаєморозуміння та міжкультурної чутливості.

Таким чином, успішна ділова взаємодія, рівноправний діалог представників різних культур передбачає не тільки достатній рівень володіння іноземною мовою, але і сформованість міжкультурної компетенції співрозмовників та наявності такої риси особистості як міжкультурна толерантність.

Список літератури

1. Андриенко А.С. Развитие иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов технического вуза: (на основе кредитно-модульной технологии обучения) [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08/Андриенко Анжела Сергеевна; [Юж. федер. ун-т]. – Ростов-на-Дону : 2007. – 26 с.
2. Искандарова О.Ю. Теория и практика формирования иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности специалиста [Текст]: автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.08 / Искандарова Ольга Юрьевна ; [Оренбург. гос. ун-т]. – Оренбург : 2000. – 36 с.
3. Клименко Е.В. Формирование иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности будущих финансистов [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Клименко Елена Васильевна ; [Калуж. гос. пед. ун-т им. К. Э. Циолковского]. – Калуга : 2004. – 22 с.
4. Кривцова О.В. Формирование профессиональной коммуникативной компетентности студентов экономических специальностей [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Кривцова Ольга Владимировна ; [Рос. междунар. акад. туризма]. – Москва : 2008. – 24 с.
5. Морська Л.І. Формування вмінь професійного спілкування англійською мовою у студентів факультету фізичного виховання [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Морська Лілія Іванівна ; [Київський держ. лінгвістичний ун-т]. – К., 2001. – 20 с.
6. Теоретично-методологічні основи використання інтерактивних технологій у вивченні іноземних мов [Електронний ресурс]/ Впровадження нових технологій та наукових розробок у викладанні іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах України: Збірник статей. – Запоріжжя: «Прем'єр», 2002. – 102 с. – Режим доступу: <http://refdb.ru/look/1281409.html>
7. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация [Текст]/С.Г.Тер-Минасова. – М.: Слово/Slovo, 2000. – 259 с.